

Платонов Борис Олексійович
доктор технічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, оцінювач
boris.platonov@gmail.com;
Мазур Вікторія Павлівна
кандидат мистецтвознавства, докторант Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
mazur_viktoria@ukr.net

ОГЛЯД РИНКІВ І ПРОГНОЗУВАННЯ ОЦІНОЧНОЇ ВАРТОСТІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ (Частина I – світові ринки)

Мета роботи. Постійну увагу фахівців, які досліджують сучасні арт-ринки привертають питання вартості творів мистецтва, що обертаються на них. Існують різні підходи до прогнозування їх оціночної¹ вартості, якими користуються оцінювачі. Мета даної роботи – представлення нового погляду й розвиток ролі відомої формалізованої моделі, які суттєво можуть допомогти оцінювачам й інвесторам в мистецтво при прийнятті рішень. **Методологія.** В основу запропонованої методології покладена експоненціальна модель росту вартості (скорочено – ЕМР), яка дозволяє на підставі передісторії зміни цін на художній твір скласти прогноз його майбутньої оціночної вартості. Як відправні при моделюванні використовуються ціни продажів на арт-ринках картин у різних сукупностях: найдорожчі світові продажі за останні 80 років, випадково обрані продажі у світі картин старих майстрів, ТОП-продажу картин на російському й українському арт-ринках. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що при визначенні оціночної вартості картин було введено поняття "швидкість зростання вартості", яке дозволило в аналізі абстрагуватися від реального значення ціни на твір, а тому досліджувати тільки динаміку зміни цін, над якою не тяжіє відома "мільйонна" ціна багатьох з них. Математична модель, що описує такий варіант, істотно прискорила проведення необхідних розрахунків, а в підсумку дала можливість полегшити спільну інтерпретацію результатів. **Висновки.** Проведені розрахунки надали можливість визначити найбільш привабливі для інвесторів швидкості зростання прибутковостей й на їх підставі побудувати прогнозні мультиплікатори, корисні для аналізу інвестування в художні твори.

Ключові слова: художні твори, експоненціальна модель росту вартості, швидкість зростання вартості творів, мультиплікатори, прогноз оціночної вартості.

Платонов Борис Алексеевич, доктор технических наук, старший научный сотрудник, профессор кафедры искусствоведческой экспертизы Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств, оценщик; Мазур Виктория Павловна, кандидат искусствоведения, докторант Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Обзор рынков и прогнозирование оценочной стоимости художественных произведений (Часть I – мировые рынки)

Цель работы. Постоянное внимание специалистов, исследующих современные арт-рынки, привлекают вопросы стоимости произведений искусства, на них обращающихся. Существуют различные подходы к прогнозированию их оценочной¹ стоимости, которыми пользуются оценщики. Цель данной работы – представление нового взгляда и развитие роли известной формализованной модели, которые существенно могут помочь оценщикам и инвесторам в искусство при принятии решений. **Методология.** В основу предложенной методологии возложена экспоненциальная модель роста стоимости (сокращенно – ЭМР), которая позволяет на основании предыстории изменения цен на художественное произведение составить прогноз его будущей оценочной стоимости. Как отправные при моделировании использованы цены продаж на арт-рынках картин в разных совокупностях: самые дорогие мировые продажи за последние 80 лет, случайно выбранные мировые продажи картин старых мастеров, ТОП-продажи картин на российском и украинском арт-рынках. **Научная новизна** работы состоит в том, что при определении оценочной стоимости картин было введено понятие "скорость роста стоимости", которое позволило при анализе абстрагироваться от реального значения цены на произведение, а потому исследовать только динамику изменения цен, над которыми не тяготеет известная "миллионная" цена многих из них. Математическая модель, описывающая такой вариант, существенно ускорила проведение необходимых расчетов, а в итоге дала возможность облегчить совместную интерпретацию результатов. **Выводы.** Проведенные расчеты дали возможность определить наиболее привлекательные для инвесторов скорости роста стоимостей и на их основании построить прогнозные мультиплікаторы, полезные при анализе инвестирования в художественные произведения.

Ключевые слова: художественные произведения, экспоненциальная модель роста стоимости, скорость роста стоимости произведений, мультиплікаторы, прогноз оценочной стоимости.

Platonov Borys, Doctor of Engineering, senior scientific worker, Professor of the department of art examination of the National Academy of Culture and Arts Management; Mazur Viktoriya, Ph.D. in History of Arts, Doctoral student of the National Academy of Culture and Arts Management

Review of markets and forecasting of the estimated value of works of art (Part I – world markets)

The purpose of the work. The constant attention of experts who are exploring art markets is being attracted by the questions of pricing of works of art, traded at these markets. There are various approaches to forecasting their

estimated value by evaluators. The purpose of this work is to introduce a new look and to develop the role of the known formalized model, which can help evaluators and art investors in decision-making. Methodology. The basis of the proposed **methodology** is the exponential model of cost growth (EMR), which allows, based on the history of changing prices for a work of art, to simulate a forecast of its future estimated value. As a starting point in modeling, sales figures of paintings were used in different sections: the most expensive world sales over the past 80 years, randomly selected paintings by old masters, TOP paintings sales in the Russian and Ukrainian art markets. The **scientific novelty** of the work is that when determining the estimated value of the paintings, the concept of "the rate of value growth" was introduced, which allowed in the process of analysis to abstract from the real price of the work, and therefore to study the dynamics of price changes, not pressed upon by the famous "million" price of many of them. A mathematical model that describes this option significantly accelerated the necessary calculations, and eventually gave the opportunity to facilitate a common interpretation of the results. **Conclusions.** The calculations made it possible to determine the most attractive rate of profitability growth for investors and on this basis to build multipliers, useful for evaluating works of art.

Keywords: works of art, exponential model of cost growth, value growth rate, multipliers, forecast of estimated value.

Актуальність теми дослідження. Ідея перевірити, які додаткові результати, крім описаних в [8], могло б принести дослідження поведінки запропонованої там моделі виникла у авторів після усвідомлення факту, що будучи застосованою до сукупностей (або множин) об'єктів, вона може стати додатковим інструментом вивчення динаміки зміни в часі їх цін. Відомо, що аналітики ринків досить успішно використовують цей механізм при визначенні вартості поодиноких об'єктів різнотипного майна [2]2.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми, що піднімаються в роботі, є предметом постійної уваги багатьох дослідників. Наприклад, П. Доссі в своїй роботі [5], що базується на насичених бібліографії й практичному матеріалі, розглядає феномен формування на арт-ринках цін на об'єкти. Робота Ф. Хука [17] містить безліч прикладів й узагальнень, які розкривають особливості роботи на різнопланових арт-ринках експертів творів мистецтва. Відома австрійська група Kunst AM виклала результати дослідження продажів в 2005 році 500 творів мистецтва [13]. Щорічні публікації в Artprice, що випускаються під редакцією Т. Ерманна [19] завжди актуальні й висвітлюють "гарячі" дані про 500 найдорожчих продажів у світі творів мистецтва. Багато проблем висвітлено в роботі Ю. Автономова [19]. На тлі цих, далеко не повних посилань, нами вбачається актуальною спроба підійти до систематизованого аналізу результатів здійснених на арт-ринках продажів мистецьких творів як складових тих або інших угруповань.

Методологія. Суть підходу до визначення вартості художніх творів, який пропонується в даній роботі, полягає в тому, щоб, аналізуючи поведінку формалізованої моделі, що обумовлює зміну вартості на підставі нескладних математичних розрахунків й співставлень, "вийти" на аналогії, які б забезпечили розуміння процесів, що відбуваються з цінами художніх творів арт-ринку. Підхід має дві складові: перша – дослідження зміни вартості в часі окремого художнього твору, й друга – співставлення цієї вартості з вартостями інших творів у межах деякої "однорідної сукупності". Як було доведено в [8], зміну вартості поодинокого твору зручно дослідити, базуючись на теоретичному уявленні про ріст вартості грошового депозиту, покладеного в банк. Формулювання задачі наступне: "Яким, при неперервному нарахуванні складних відсотків, мав би бути відсоток p на банківському депозиті розміром S_0 , щоб за період n від моменту його вкладення до моменту зняття сума депозиту зрівнялася би з ціною S_n , за яку твір був проданий?". Формула, що описує задачу, має вигляд:

$$p = 100 \ln (S_n / S_0) / n (1), \text{ де:}$$

S_0 – початкова сума депозиту (початкова вартість твору);

\ln – символ натурального логарифму;

n – число років, на які був покладений депозит;

p – відсоток депозиту.

Нагадуємо, що теоретично найбільш точну картину росту вартості депозиту надає випадок, коли складні відсотки нараховуються безперервно.

Функція, що задається формулою 1 в математиці, називається експоненціальною, а графік, що її зображує – експонентою. Змінна p за аналогією з фізики (пройдений шлях за відповідний час) фактично цьому відповідає й тому нами названа швидкістю зростання (збільшення ціни за проміжок часу) вартості окремого художнього твору, визначену відповідним відсотком. Введення поняття надає при аналізі неабиякі зручності й тому активно використовується в подальшому моделюванні. Сама модель, задана формулою 1, скорочено буде позначатися аббревіатурою ЕМР (експоненціальна модель росту вартості). Доречно відмітити, що поняття "швидкість зростання" є дуже близьким до відомого на фондовому ринку поняття "ставка доходності". Застосування ЕМР, формулювання поняття "швидкості зростання" вартості й його використання в дослідженні ціноутворення художніх творів являє, на наш погляд, беззаперечний елемент необхідної наукової новизни даної роботи.

Природньо, що до кількісної інтерпретації результатів ЕМР треба ставитись дуже обережно, адже ціни, які, головним чином, досліджуються нижче, є аукціонними, а не ринковими [10], характеризують тільки частину всього ринку, та не враховують усіх, суттєвих для процесу зміни власників операційних витрат.

Результати обчислення за допомогою ЕМР швидкостей зростання p окремих творів мистецтва надалі використовуються в межах ряду сукупностей, що їх складають, для виявлення можливих закономірностей й фактів, які мають значимий або узагальнюючий характер. Підсумком поетапного моде-

лювання є таблиці мультиплікаторів, які можуть допомогти оцінювачам при прогнозуванні оціночної вартості художніх творів, що перебувають в українських колекціонерів.

Виклад основного матеріалу. З матеріалу, що викладається надалі, стане зрозуміло, які сукупності творів мистецтва досліджувалися. Ідеї групування цих сукупностей (множин, груп) належать авторам робіт, на які зроблені відповідні посилання. Дані про усі обрані для моделювання об'єкти оприлюднені, переважно більшість з них можна отримати в мережі інтернет, у тому числі: час створення, місце продажу, місце знаходження, вартість, мистецтвознавчі коментарі й фото твору. Це означає, що усі вони відомі й входять у число картин, що "котуються" на ринку. Наприклад, П. Доссі [5] вважає, що відсоток таких картин складає 35% від всього об'єму взагалі створених. Більш сучасні та масові дані надає Artprice, де проаналізовано результати торгів більш як 3900 картин, що були продані за останні 11 років "... 45% картин показали негативні результати за період, але в цілому прибутки перевищили збитки" [18]. Щодо охопту арт-ринку проведеними дослідженнями – відомі випадки, коли досліджувалися по 500 об'єктів [13; 18]. Вірогідно, статистична похибка таких досліджень була мінімальною. У роботі, що викладається, досліджено біля ста одиниць, об'єднаних у п'ять різнопланових груп. Можливо, математична точність отриманих результатів, що тут наводяться, не настільки висока, як у вище вказаних, але оброблена вибірка об'єктів також є достатньо потужною, і, на наше глибоке переконання, отримані на її базі результати можуть стати в нагоді й мистецтвознавцям, й оцінювачам творів образотворчого мистецтва. Адже:

1. Перша група картин, підданих аналізу, об'єднала найдорожчі картини, продані протягом останніх 50 років, починаючи з 1968 р. Дані про них наведені у Ф. Хука в його роботі [17, 369]. Паралельно там приведені дані про найдорожчі трансфери футболістів. На думку Філіпа Хука, довгострокова картина затрат на трансфери футболістів й картини характеризує тенденції найбільших трат суспільства на "задоволення власних духовних потреб", з чим не можна не погодитись. Дані Ф. Хука нами були доповнені інформацією наступних десяти років (до 2017 року) й представлені у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

60-річне зростання цін на трансфери футболістів та твори мистецтва

№ р/п	Рік транзакції	Ціни трансферів, млн \$, прізвище	Ціни найдорожчих картин, млн \$, прізвище автора
1	2	3	4
1	1968	0,5 (Анастасі)	
2	1970		2,31 (Веласкес)
3	1973	0,922 (Кройф)	
4	1976	1,76 (Россі)	
5	1980		2,7 (Тернер)
6	1982	3,0 (Марадона)	
7	1984	5,0 (Марадона)	7,37 (Тернер)
8	1985		8,14 (Монтенья)
9	1987	6,0 (Гуллит)	30,111 (Ван Гог)
10	1990	8,0 (Баджо)	43,107 (Ван Гог)
11	1992	13,0 (Лентини)	
12	1996	15,0 (Ширер)	
13	1997	19,5 (Роналдо)	
14	1998	21,5 (Денілсон)	
15	1999	32,0 (В'єрі)	
16	2000	37,0 (Фігу)	
17	2001	53,0 (Зідан)	
18	2004		60,0 (Пікассо)
19	2009	80,0 (Роналду)	
20	2010		66,0 (Пікассо)
21	2012		74,0 (Мунк)
Кінець даних Ф. Хука			
22*	2013	100,8 (Бейл)	155,0 (Пікассо)
23*	2014		186 (Ротко)
24*	2016	105,0 (Погба)	300,0 (Гоген)
25*	2017	–	–

*) – додано нами

У вигляді квадратних точок за допомогою Excel дані зі стовпчика 3 таблиці 1 перенесені на графік 1. Вочевидь, характер зростання з часом цих цін візуально дуже нагадує експоненту. Проведений за допомогою стандартних засобів Excel обрахунок даних колонки 3, цю думку підтвердив і показав, що апроксимуюча крива є експонентою зі значенням швидкості зростання вартості $p = 11,28\%$.

Вигляд апроксимуючої кривої, побудований Excel, наведений на тому ж графіку 1. Характер кривої ілюструє, що вона несуттєво відрізняється від реальних даних, хоча, мабуть, цей висновок був би більш надійним після проведення відповідних розрахунків.

Графік 1. Excel – експонента зростання вартості футбольних трансферів

Аналогічні дії були виконані для колонки 4 таблиці. Швидкість зростання апроксимуючої кривої для даного ряду значень визначена за допомогою Excel склала $p = 10,58\%$. Послідовність точок і експонента наведені на графіку 2. Вигляд апроксимуючої експоненти також несуттєво відрізняється від характеру послідовності меток множини цін на картини.

Цікавий наслідок зі щойно викладеного матеріалу. Якщо припустити, що надалі економічні умови будуть не гірше попередніх 60-ти років, а швидкості зростання вартості p відповідатимуть значенням, наведеним на графіках 1 та 2, наш розрахунок підказує, що ціни за одну картину в один мільярд доларів США вперше можна очікувати в 2030-і роки, а вартості трансферу футболіста в один мільярд доларів США вперше можна очікувати в 2040-і роки.

Графік 2. Excel – експонента зростання цін на картини

Як слідує з отриманих графіків, найбільші витрати суспільства на власні духовні потреби мають перманентне зростання зі швидкістю p , що значно перевищує звичайну доходність банківських грошових депозитів. Адже величини відсотків, що надаються по депозитах в банках, наприклад, "європейської традиції" [20] (США, Англія, Канада, Франція, тощо) не більше 2%, в Україні відсоток по валютним депозитам є більшим – близько 5%. З даних графіків 1 й 2 видно, що швидкості їх зростання

для картин $p = 10,58\%$, а для футбольних трансферів $p = 11,28\%$, є значно більшими величинами. Констатуємо, що у витратах суспільства спостерігається надмірність, і це є економічно незбалансованим. Саме тому, певно, як відмічає ряд авторів, наприклад [1; 17;18], щоб зменшити темпи цього зростання на арт-ринках явно спостерігаються тенденції до примусового стримання дилерами та галеристами надмірних цін на картини, а футбольні функціонери навіть збираються змінити футбольні правила, щоб скасувати надприбутки футбольних клубів.

Відмітимо цю величину $p = 10,58\%$, яка з незначними відхиленнями в той або інший бік неодноразово зустрінеться в подальшому. Адже інтуїтивно можна вважати що вона натякає на деяку кількісну закономірність, пов'язану з "бажаною" доходністю для покупців (або власників) топових творів мистецтва на сучасних арт-ринках. Доходність же взагалі від творів мистецтва, як показують сучасні дослідження [1;19], повторює, з деяким запізненням, темпи змін на фондових ринках.

2. Група картин ТОП-15. Другою сукупністю творів мистецтва, що була піддана аналізу, є група творів, що умовно названа ТОП-15, об'єднаних критерієм – "найвищі світові ціни XXI сторіччя", оприлюднена в [3]. У таблицю 2 зведені дані про цю сукупність, а саме: автори; назви робіт; роки їх створення й продажу; вік твору; ціни творів, надані в млн. доларів США. Крім того, в цю таблицю були занесені розраховані для кожної картини за формулою 1 відповідні величини відсотків p . Природно, що дані про частку картин таблиці 1, починаючи з 2001 року, відображені й в таблиці 2.

При моделюванні для спрощення розрахунків прийнято, що умовна початкова вартість твору S_0 дорівнює одній тисячі доларів США. В загальному ж випадку S_0 може дорівнювати або попередній ціні продажу картини, якщо вона є відомою, або може бути визначена за допомогою будь-якого з існуючих методів, наприклад, за допомоги "моделі трьох активів" [9], якщо ціна невідома.

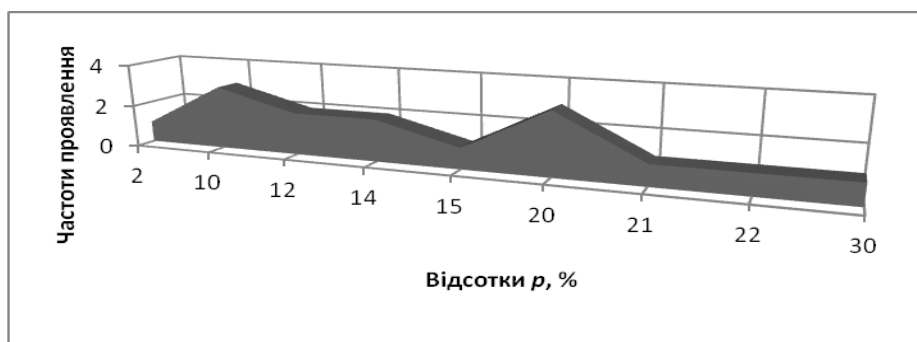
Таблиця 2

ТОП-15 найвищих світових цін картин XXI сторіччя
(дані впорядковані за зростанням відсотків графі 6)

№ п/п	Автор картини, назва	Рік створення – продажу	Вік твору до продажу (n)	Ціна твору, млн. дол. S^n	Швидкість зростання вартості (p)
1	2	3	4	5	6
1	Леонардо да Вінчі "Спаситель світу"	1499–2013	514	127,5	2
2	Поль Гоген "Коли весілля?"	1892–2016	124	300	10
3	Поль Сезанн "Гравці в карти" (3-тя картина серії)	1890–2012	122	250	10
4	Едвард Мунк "Крик"(4-та картина серії)	1895–2012	117	120	10
5	Густав Клімт "Портрет Аделі Блок – Бауер"	1907–2006	99	135	12
6	А. Модільяні "Лежача оголена"	1917–2015	98	170,4	12
7	А. Модільяні "Лежача оголена з голубою подушкою"	1917–2012	85	118	14
8	П. Пікассо "Оголена, зелене листя й бюст"	1932–2016	84	106,5	14
9	П. Пікассо "Сон"	1932–2013	81	155	15
10	М. Ротко "Фіолетове, зелене, червоне"	1951–2014	63	186	20
11	П. Пікассо "Алжирські жінки"	1955–2015	60	179,3	20
12	Д. Поллок "#5"	1948–2006	58	140	20
13	Джаспер Джонс "Прапор"	1954–2010	56	110	21
14	Вілем де Кунінг "Жінка"	1953–2006	53	137	22
15	Френсис Бекон "Три нариси до портрету Люсьєна Фрейда"	1969–2013	44	142,4	30

Швидкості зростання вартості художніх творів p графі 6 представимо у вигляді діаграми 1. Діаграма має два явних піки – близько 10–12, й близько 20–21 відсотків. Пік, що обмежений інтервалом 10–12%, включає 5 значень, 4 значення формують пік в інтервалі 20–21%. Маємо констатувати,

що найбільша кількість творів з ТОП-15 має значення p в межах 10–12%%, що є близьким до значення швидкості зростання вартості, яку показала довгострокова тенденція, ілюстрована графіком 2 з $p = 10,58\%$.

Діаграма 1. Частоти проявлення значень p в ТОП-15

Крім того, діаграма 1 фіксує незаперечний факт: найбільшим попитом серед найдорожчих на ринку користуються картини (їх п'ять), що мають швидкість зростання вартості у межах 10–12%%, а саме: твори, що створені понад 100–127 років представниками модернізму. Для них характерні принципово нові виразні зображальні засоби художньої мови, особливе бачення світу та внутрішньої свободи художника, що могло стати поштовхом до купівлі саме цих видатних творів мистецтва кінця XIX – початку XX ст. [4, 160–163]. Не останню роль відіграють обставини купівлі-продажу твору мистецтва: так власники полотна Поля Голена "Коли весілля" – сім'я еміра Катару придбала полотно для національної галереї країни, до якої раніше також придбане полотно Поля Сезанна "Гравці в карти" (третья картина серії).

Винятковою для продажу стала картина норвежця Едварда Мунка "Крик" (одна з чотирьох варіацій) яка пройнята психологічною глибиною, виразністю та драматизмом, що стали поштовхом до образного сприйняття німецьких експресіоністів. Картина відображує трагізм передчуття митцем історії XX століття з війнами, катастрофами та голокостом. Унікальності твору надає напис на рамі про емоційний стан художника [11].

Друге місце посіли картини представників європейського та американського мистецтва другої половини XX ст. (1950–1990-ті рр.), що створені після Другої світової війни зі швидкістю зростання 20–21%% й віком 55–65 років. Умовне визначення даного періоду – постмодерне мистецтво (постмодернізм) або contemporary art [4, 202–208]. Засновники та представники абстрактного експресіонізму виражали свій внутрішній світ у хаотичних, абстрактних формах: композиції "№5" авторства Джексона Поллока та "Фіолетове, зелене, червоне" авторства Марко Ротко. Твір Марка Ротко у своєму колористичному вирішенні скоріше нагадує емоційний спалах кольору та радості. Деякі мистецтвознавці схиляються до думки про те, що в даному творі мистець відобразив захід сонця, але щоб то не було, загалом на арт-ринку завжди краще продавалися твори образотворчого мистецтва з домінуючою теплою гаммою [11]. Натомість вдалий продаж композиції "№5" Джексона Поллока, скоріше за все, є результатом надмірної активності дилерів й колекціонерів у популяризації даного художника після його смерті [12].

Третє місце займають роботи (три), створені близько 85 років тому зі швидкістю зростання вартості у межах 14–15%%. Роботи даної групи пройняті вишуканістю, вразливістю натури й чуттєвістю образу жінки у творчості А. Модільяні та П. Пікассо. Полотно "Лежача оголена" Амадео Модільяні відноситься до робіт із вишуканою історією, воно створене у 1917 році, належало до приватної колекції, виставлялось неодноразово у музеях світу й стало бажаним лотом на аукціоні "Крісті" у 2015 році.

Найменшу швидкість зростання (2%) показала картина художника, що відноситься до так званих "старих майстрів" або європейських майстрів XV–XVI ст., а найвищу швидкість (30%) твір сучасного мистецтва (contemporary art). Це пояснюється, перш за все, тим, що технічна майстерність й прагнення реалістичності, нині відійшли на другий план, але для більшості людей це залишається основоположним для сприйняття мистецтва. Натомість, у епоху кінематографа, фото- та віде-зйомки, наявності інтернету, на перший план вийшло цікаве оригінальне мислення художника, його враження та актуальність його мистецтва для глядача, арт-дилерів, що й стало предметом інвестування (інвестиційної привабливості творів та прогнозованої вартості твору). Для даної групи не потрібно ігнорувати й деякі економічні чинники, що відмічені у діаграмі 1. Зазначимо, що окрім нової художньої мови, певної емоційності, вираженої у творі, важливу роль відігравала наближеність твору мистецтва до епохи постмодернізму, що завжди приваблювало колекціонерів, арт-дилерів та галеристів. Ймовірно, це сталося через брак на сучасному арт-ринку творів високого ґатунку епохи Відродження та стилів бароко, класицизму, рококо (основні твори мистецтва цих періодів вже знаходяться у колекціях провідних музеїв світу та приватних колекціях). Щодо модерну – слід нагадати про картину Густава Клімпта "Портрет Аделі Блок – Бауер", що відноситься до періоду захоплення художником мистецтвом мозаїки соборів Італії, і є одним із визначних творів австрійського сецесії.

Висновки. Застосування ЕМР до аналізу топових світових продажів двох груп творів мистецтва приводить до наступних висновків.

1. В довгостроковій перспективі, більше як 60-ти років, починаючи з 1968 року, ріст вартості топових творів мистецтва підкорюється експоненціальному закону. Крива, що апроксимує показники приросту цін на картини згідно ЕМР, має річну швидкість зростання 10,58% (див. таблицю 1 й графік 1). В огляді Ю. Автономова [1] наведено, що й до 1968 року, починаючи з 1946 р., дослідження номінального приросту вартості картин за рік показало величину 10,5%, що, певно, дозволяє період дії вказаної тенденції збільшити майже на 25 років.

2. Швидкість зростання вартості цієї експоненти р дорівнює 10,58% , що значно перевищує, наприклад звичайну доходність банківських грошових депозитів. Адже величини відсотків, що надаються по депозитах в банках, наприклад, "європейської традиції" [20] (США, Англія, Канада, Франція, тощо) не більше 2%, в Україні відсоток по валютним депозитам є більшим – близько 5%.

3. Найбільш масовим попитом серед найдорожчих на ринку користуються картини, що мають швидкість зростання вартості у межах 10–12 %, а саме твори, що створені понад 100–127 років, представниками модернізму. Картини "старих майстрів" XV – XVI сторіччя мають р близько 2%, твори сучасного мистецтва можуть мати р близько 30%.

4. Якщо припустити, що надалі економічні умови будуть не гірше попередніх 60-ти років, а швидкості зростання вартості р відповідатимуть значенням, наведеним на графіку 1, наш розрахунок на моделі ЕМР показує, що ціни за картину в один мільярд доларів США вперше можна очікувати в 2030-і роки XXI сторіччя.

Примітки

¹ Оціночна, як це визначено в [9].

² Висловлюємо вдячність за вказівку на це джерело Владиславу Григоровичу Лесняку.

Література

1. Автономов Ю. Взгляд на искусство через призму экономической теории (Спрос на рынке изобразительного искусства) / Ю. Автономов. // Неприкосновенный запас. – 2003.
2. Высшая математика для экономистов / [Н.Ш. Кремер и др.]; под ред. проф. Н.Ш. Кремера. - 3-е изд. – М.: ЮНИТИ – ДИАНА, 2007. – 543 с.
3. Васильева К. 15 самых дорогих картин в мире, 03 май 2016 [Електронний ресурс] / Васильева К. – Режим доступу до ресурсу: <https://art-holst.com.ua/samie-dorogie-kartiny>.
4. Власов В. Г. Авангардизм, модернизм, постмодернизм / В. Г. Власов, Н. Ю. Лукина. – Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2005. – 315 с.
5. Досси П. Продано! Искусство и деньги / П. Досси. – СПб: Издательство К.Тублина, 2011. – 288 с. – (Лимбус Пресс, ООО).
6. Есипов В. С. Оценка бизнеса / В. С. Есипов, Г. А. Маховикова, В. В. Терехова. – СПб: Питер, 2008. – (друге).. – С. 104-112, С. 114-122.
7. Оценочные мультипликаторы в оценке бизнеса [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://vamosenka.ru/ocenochnye-multiplikatory-v-ocenke-biznesa/05.06.2017>.
8. Платонов Б. О. Анализ прибытковости творів мистецтва // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. – К. : Міленіум, 2017. – № 1. – С.86–90
9. Платонов Б.О. Модель трех активов как эффективный инструмент оценщика в анализе стоимости культурных ценностей // Культура і сучасність: альманах. – К. : Міленіум, 2013. – №2. – С. 96–102
10. Профессиональные стандарты оценки RICS. Январь 2014 года. Включает текст международных стандартов оценки МСО [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.rics.org/standards.
11. Продано: Новый рекорд Ротко и еще 15 самых дорогих арт-объектов [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lookatme.ru/flow/posts/art-radar/168141-prodano-10-samyh-dorogih-proizvedeniy-iskusstva>.
12. Почему произведения искусства так дорого стоят? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://lpgenerator.ru/blog/2015/11/09/pochemu-proizvedeniya-iskusstva-tak-dorogo-stoyat/>
13. Руководство по инвестированию на рынке предметов искусства / [С. Скатерщиков, В. Кориневский, О. Яковенко та ін.]. – М: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 224 с.
14. Самые дорогие картины русских художников [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://artinvestment.ru/invest/rating/20080411_top12rus.html#a7, 03.04.2017.
15. Тарасова Д. Шесть самых успешных украинских художников, которых стоит знать [Електронний ресурс] / Тарасова Д. – Режим доступу до ресурсу: http://ru.espreso.tv/article/2016/12/08/6_samykh_ushpeshnykh_ukraynskykh_khudozhnykov_kotorykh_stoyt_znat, 08.12.2016.
16. Топ-13 найдорожчих аукціонних продажів українського сучасного мистецтва 2016 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://artslooker.com/top-12-naydorozhchih-auktsionnih-prodazhiv-ukrayinskogo-suchasnogo-mistetstva-2016-roku/> 03.04.2017.
17. Хук Ф. Завтрак у Sotheby's: Мир искусства от А до Я / Филип Хук; пер. С англ. В.Ахтырской. - СПб.: Азбука, Азбука-Артикус, 2015. – 416с.:ил. – (Арт-книга).
18. 10 самых дорогих украинских художников 1945-1989 годов [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://photo-tochka.livejournal.com/545542.html>, 09.04.2017.
19. Artprice [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.artprice.com/artprice-reports/the-contemporary-art-market-report-2016/2015-2016-synopsis> 03.02.2016.
20. Pearce Susan M. On collecting : an investigation into Collecting in the European Tradition, / Pearce Susan M.. – London – New – York – Routledge, 1995. – 440 с. – (The Collecting Cultures Series).
21. Robert Cumming. Art. / Robert Cumming. – London, New York, Munich, Melbourne, and Delhi, 2005. – 512 с.

References

1. Avtonomov Yu. (2003). A look at art through the prism of economic theory (Demand in the fine art market). Neprikosnovennyi zapas [in Russian].
2. Higher mathematics for economists (2007). M.: YuNITI – DIANA [in Russian].
3. Vasileva, K. (2016). 15 most expensive paintings in the world, 03 may 2016. Retrieved from <https://art-holst.com.ua/samie-dorogie-kartiny> [in Russian].
4. Vlasov, V. G. (2005). Avant-gardism, modernism, postmodernism. Sankt-Peterburg: Azbuka-klassika [in Russian].
5. Dossi, P. (2011). Sales! Art and money. Spb: Izdatelstvo K.Tublina [in Russian].
6. Yesipov, V. S. (2008). Business valuation. Spb: Piter, pp. 104-112, 114-122 [in Russian].
7. Estimated multiples in the valuation of business. Retrieved from <http://vamocenka.ru/ocenochnye-multiplikatory-v-ocenke-biznesa/05.06.2017> [in Russian].
8. Platonov, B. O. (2017). Analysis of the profitability of works of art. Visnik Natsionalnoi akademii kerivnikh kadrov kulturi i mistetstv. K. : Milenium, 1, 86 – 90 [in Ukrainian].
9. Platonov, B.O. (2013). The model of the three assets as an effective tool of the appraiser in the analysis of the value of cultural property. Kultura i Suchasnist. K. : Milenium, 2, 96 – 102 [in Ukrainian].
10. Professional standards for the assessment of RICS. January of 2014. Includes the text of international standards for the assessment of IES. Retrieved from www.rics.org/standards [in Russian].
11. Sold: Rothko's new record and 15 more expensive art objects. Retrieved from <http://www.lookatme.ru/flow/posts/art-radar/168141-prodano-10-samyh-dorogih-proizvedeniy-iskusstva> [in Russian].
12. Why works of art are so expensive? Retrieved from <http://lpgenerator.ru/blog/2015/11/09/pochemu-proizvedeniya-iskusstva-tak-dorogo-stoyat/> [in Russian].
13. Guide to investing in the art market (2006). M: Alpina Biznes Buks [in Russian].
14. The most expensive paintings of Russian artists. Retrieved from https://artinvestment.ru/invest/rating/20080411_top12rus.html#a7, 03.04.2017 [in Russian].
15. Tarasova, D. (2016). Six of the most successful Ukrainian artists, worth knowing about. Retrieved from http://ru.espresso.tv/article/2016/12/08/6_samykh_ushpeshnykh_ukraynskykh_khudozhnykov_kotorykh_stoyt_znat, 08.12.2016 [in Russian].
16. Top13 of the auction sales in the Ukrainian modern art 2016. Retrieved from <http://artslooker.com/top-12-naydorozhchih-auktsionnih-prodazhiv-ukrayinskogo-suchasnogo-mistetstva-2016-roku/> 03.04.2017 [in Ukrainian].
17. Khuk, F. (2015). Breakfast at Sotheby's: World of Art from A to Z. SPb.: Azbuka, Azbuka-Artikus [in Russian].
18. The 10 most expensive Ukrainian artists of 1945-1989. Retrieved from <http://photo-tochka.livejournal.com/545542.html>, 09.04.2017 [in Russian].
19. Artprice. Retrieved from <http://www.artprice.com/artprice-reports/the-contemporary-art-market-report-2016/2015-2016-synopsis> 03.02.2016 [in English].
20. Pearce Susan M. (1995). On collecting : an investigation into Collecting in the European Tradition. M. – London – New – York – Routledge [in English].
21. Robert Cumming. Art (2005). London, New York, Munich, Melbourne, and Delhi [in English].

Стаття надійшла до редакції 13.11.2017 р.

УДК 385.1(477):008

Школьна Ольга Володимирівна
доктор мистецтвознавства,
старший науковий співробітник,
професор кафедри мистецтв
Київського університету культури
dushaorchidei@ukr.net

**ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МИСТЕЦТВОЗНАВЦІВ-ЕКСПЕРТІВ ІЗ СУПРОВОДУ
КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ**

Мета роботи полягає у систематизації інформації з питань підготовки мистецтвознавців-експертів, які мають працювати в умовах військового конфлікту. **Методологія** дослідження базується на застосуванні культурологічного і мистецтвознавчого підходів, порівняльного методу, що дає змогу усвідомити специфіку підготовки експертів культурних цінностей для супроводу останніх у форс-мажорних обставинах, методу вибіркового аналізу існуючої ситуації у країні щодо підготовки спеціального персоналу. У сукупності зазначені підходи і методи дають змогу розкрити значущість окресленої проблематики з точки зору практичної культурології та мистецтвознавства крізь призму культурно-політичних, правових і педагогічних аспектів. **Наукова новизна** полягає у визначенні специфіки підготовки спеціального персоналу з мистецтвознавців-експертів, що мають супроводжувати культурні цінності саме в Україні в особливих історико-політичних обставинах неоголошеної війни. Доведено, що таких фахівців мають готувати в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв. У прикладному аспекті висвітлено необхідність військового зобов'язання такого персоналу. **Висновки.** Враховуючи нерозробленість державної культурної політики у сфері підготовки мистецтвознавців-експертів з супроводу та захисту мистецьких цінностей в умовах збройного конфлікту, нині варто розпочати випуск таких мистецтвознавців-експертів на базі НАКККіМ. Зважаючи на необхідність забезпечення цієї важливої ділянки висококваліфікованими фахівцями, варто готувати відповідні програми, науково-методичні праці й посібники в означеній царині.

Ключові слова: підготовка спеціального персоналу для супроводу культурних цінностей, мистецтвознавці-експерти, збройний конфлікт, Україна.